

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

“Ipaglaban mo ang iyong karapatan!” “Ipagtanggol natin ang kalayaan ng ating bayan!” Pamilyar ba sa iyo ang mga islogan na ito?

Maaaring nakarinig ka na o nakakita ng kaparehong slogan sa mga kampanyang inilulunsad ng mga grupong isinisigaw ang pagbabago ng sistema sa ating lipunan o pamahalaan.

Bakit nangyayari ang mga kilos protesta? Demokratikong proseso ba ang kilos protesta? Nagpapakita ba ito ng kalayaan sa pamamahayag? Kinakailangan ba na laging magulo ang protesta?

Malalaman mo ang mga sagot sa pag-aaral mo ng modyul na ito. Matututuhan mo rin kung bakit nagpoprotesta ang mga tao sa buong mundo.

Nahahati ang modyul na ito sa dalawang bahagi:

Aralin 1 – *Ang Kahalagahan ng Pagpoprotesta.*

Aralin 2 – *Lumaban Ka sa Hindi Marahas na Paraan!*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Sa pagtatapos ng modyul na ito, kinakailangang:

- ◆ matalakay mo ang mga epekto ng paglabag sa karapatang pantao;
- ◆ maipaliwanag mo ang iyong karapatang magprotesta;
- ◆ masabi mo kung bakit mas epektibo ang mapayapang pagprotesta; at
- ◆ makilala mo ang iba’t ibang uri ng kilos protesta.

May matatagpuan kang mga bagong salita sa modyul na ito. Matutulungan kang intindihing mabuti ang iyong nabasa kung alam mo ang kahulugan ng mga salitang iyon. Tingnan mo ang kahulugan ng mga bago at mahirap na salita sa Talahuluganan sa pahina 41 at 42.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Bago mo simulang pag-aralan ang modyul na ito, sagutan muna ang pagsasanay sa ibaba upang malaman kung ano na ang nalalaman mo sa paksang ito.

Basahing mabuti ang bawat pangungusap. Lagyan ng tsek (4) ang tamang kolum kung umaayon ka o hindi sa bawat pangungusap.

	Sumasang-ayon	Di Sumasang-ayon
1. Ang pagsama sa mga kilos protesta ay ilegal.		
2. Lahat ng kilos protesta ay marahas.		
3. Nagdudulot ng kaguluhan sa pamayanan ang mga kilos protesta. Kailangang ipagbawal ang mga ito sa business areas, workplace, unibersidad at eskwelahan at ahensya ng pamahalaan.		
4. Hindi dapat makilahok sa mga kilos protesta ang mga estudyante at alagad ng simbahan.		
5. Nagpoprotesta ang mga tao dahil nais nilang pakinggan ng gobyerno ang kanilang mga hinaing.		
6. Naipakikita sa kilos protesta ang mga ayaw na pamamalakad at mga hinaing ng mga tao.		
7. Naipakikita sa mga kilos protesta ang kalayaan sa pamamahayag.		
8. Hindi epektibo ang mapayapa at matahimik na protesta upang makamit ang adhikaing sibil o pulitikal.		
9. Ang pagkakaroon ng kaalamang pulitikal ay hindi nangangahulugang pagpunta sa lansangan at pagsama sa mga kilos protesta.		
10. Isa sa mga adhikain ng mga nagpoprotesta ay imulat ang publiko sa mga importanteng isyu sa kanyang paligid.		

Naipasa mo kaya ito? Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 36 at 37.

Kung tama lahat ang iyong sagot, magaling! Ipinapakita lamang nito na alam mo na ang paksa. Pag-aralan mo pa rin ang modyul upang mabalik-aralan ang mga bagay na alam mo na. May mga bagong kaalaman ka pa ring matututuhan.

Kung mababa naman ang iyong iskor, huwag malungkot. Para sa iyo talaga ang modyul na ito. Matutulungan ka nitong intindihin ang mga bagong konsepto na magagamit mo sa iyong pang-araw-araw na pamumuhay. Kung pag-aaralan mong mabuti ang modyul, malalaman mo ang mga sagot sa lahat ng pagsusulit.

Simulan mo nang basahin ang unang aralin sa susunod na pahina.

Ang Kahalagahan ng Pagpoprotesta

Nagbabasa ka ba ng dyaryo? Kung ikaw ay nagbabasa, ilang mga artikulo tungkol sa kilos protesta o may relasyon rito ang nabasa mo na?

Kung wala ka namang dyaryo sa bahay, siguradong nakakarinig ka naman sa radyo at nakakapanood sa telebisyon ng mga kilos protesta sa loob at labas ng bansa.

Bakit nagpoprotesta ang iba't ibang mga grupo? Dahil ba ipinaglalaban nila ang kanilang mga opinyon, karapatan at mga kahilingang pagbabago? Bakit nangyayari ang mga kilos protesta? Ito ba ang tamang paraan upang maiparating ang mga kahilingan at talakayin ang iba't ibang mga isyu?

Ang mga nababanggit na tanong ang sasagutin ng araling ito. Tatalakayin ng araling ito kung ano ang kilos protesta at bakit ito nangyayari.

Pagkatapos mong pag-aralan ito, ikaw ay inaasahang :

- ◆ makapagbigay ng mga dahilan kung bakit nangyayari ang mga kilos protesta; at
- ◆ makapagpaliwanag kung ang kilos protesta ba ang tamang paraan upang maiparating ng mga mamamayan ang kanilang mga hinaing.

Basahin Natin Ito

Basahing mabuti ang mga sumusunod na sitwasyon at alamin ang mga dahilan ng kilos protesta.

Unang Sitwasyon:

Nagkaroon ng *hunger strike* ang mga magsasaka mula sa Bulacan at Pampanga sa harapan ng Kagawaran ng Ugnayang Pagsasaka (*Department of Agrarian Reform*). Hinihiling nila na ipatupad ng gobyerno ang ipinangako nitong repormang panlupa. Nais nilang ang lupang kanilang sinasaka ay maging kanila.

Ikalawang Sitwasyon:

Sina Peter at Josie ay parehong namamasukan sa Super Factory. Hindi sila nasisiyahan sa kondisyon ng kanilang opisina. Mababa pa rin ang kanilang sahod kahit na idineklara na ng gobyerno ang pagtaas ng sahod ng mga manggagawa. Walang benepisyonang medikal at serbisyong pangkalusugan na ibinibigay ang Super Factory. Alam nina Peter at Josie na hindi ibinibigay ng kumpanya ang kanilang karapatan bilang manggagawa. Napagdesisyunan nilang lumahok sa kilos protesta ng unyon ng manggagawa upang igiit ang kanilang karapatan.

Bumuo sila ng piket sa harapan ng Super Factory upang mapigilan ang iba pang manggagawa sa pagpasok at bagkus ay lumahok na lamang sa kanila.

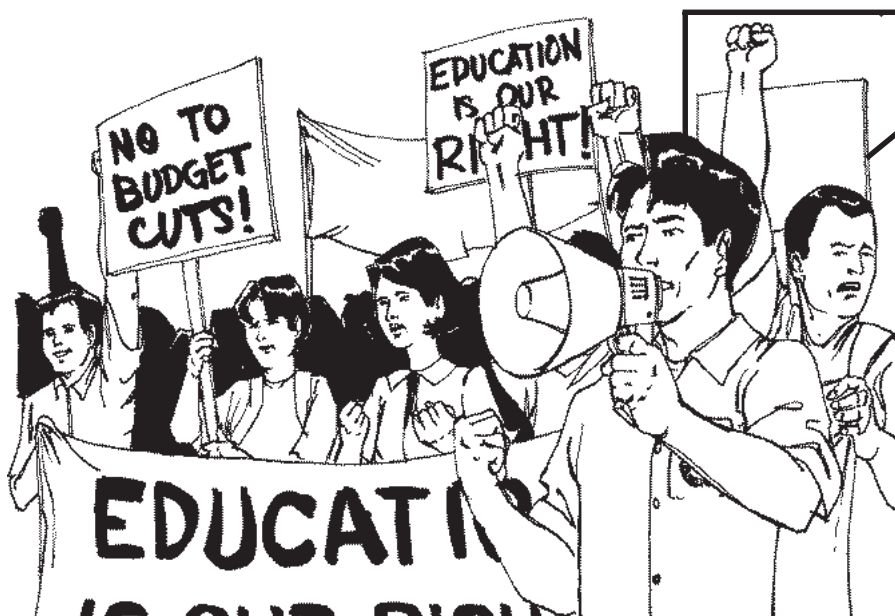
Ikatlong Sitwasyon:

Sina Julian at Felipe ay parehong drayber ng dyipni. Lumalahok sila sa mga pambansang protesta ng iba't ibang grupo ng manggagawa laban sa pagtaas ng presyo ng langis. Hinihiling nila na huwag ipatupad ng gobyerno ang *oil deregulation* dahil naniniwala sila na inaabuso lamang ng mga may-ari ng kumpanya ng langis ang kanilang mga karapatan.

Ikaapat na Sitwasyon:

Ang mga estudyante mula sa iba't ibang kolehiyo at unibersidad ay nagpoprotesta sa harapan ng Senado laban sa pagbawas ng badyet sa edukasyon. Hinihiling ng mga estudyante na ilaan ang malaking pondo sa edukasyon at panatilihin na lamang ang badyet na nakasaad sa *Appropriations Act*.

Ikalimang Sitwasyon:

Libu-libong mga tao ang pumunta sa kahabaan ng Ortigas Avenue at nagtipon sa harapan ng EDSA Shrine upang ipakita ang kanilang di-pagsang-ayon sa desisyon ng ilang mga senador na huwag buksan ang pangalawang enbelop na naglalaman ng mga sikretong accounts at transaksyon ng dating pangulong Estrada. Hinihiling ng mga tao ang tunay na katotohanan.

Subukan Natin Ito

Sagutin ang mga sumusunod na tanong:

1. Bakit nag-aklas ang mga magsasaka?

---

2. Bakit lumahok sa kilos protesta sina Peter at Josie?

---

3. Bakit nagkaroon ng pambansang kilusan at *transportation strike* ang mga drayber ng dyipni at iba't ibang mga grupo?

---

4. May karapatan nga bang magprotesta ang mga estudyante laban sa pagbabawas ng badyet sa edukasyon?

---

5. Bakit nagsama-sama ang mga tao sa EDSA? Bakit sila nabigo sa mga senador na bumoto laban sa pagbubukas ng ikalawang enbelop?

Ikumpara ang iyong mga sagot sa mga sagot sa ibaba:

1. *Nagkaroon ng kilos protesta ang mga magsasaka laban sa hindi pagpapatupad ng gobyerno sa pangako nito na repormang panlupa na magbibigay sa kanila ng pagkakataong ariin ito at sakahin.*
2. *Sumama sa protesta sina Peter at Josie dahil nilalabag ng kanilang kumpanya ang kanilang karapatan bilang manggagawa. Iginiit nila ang pagkakaroon ng maayos na kondisyon sa paggawa, benepisyong medikal at tamang sahod tulad ng nakasaad sa Konstitusyon.*
3. *Nagkaroon ng malawakang kilos protesta at paghinto sa pamamasada ang mga drayber at iba pang grupo ng mangagagawa laban sa patuloy na pagtaas ng presyo ng langis. Nararamdaman nila na patuloy na makikinabang ang mga may-ari ng kumpanya at ito'y pagwawalang-bahala sa kanilang mga karapatan. Naniniwala sila na ang pagtaas ng presyo ng langis ay pagtaas din ng presyo ng mga pangunahing pangangailangan at serbisyo (pamasahe, elektrisidad, at iba pa).*
4. *Ang demonstrasyon na isinagawa ng mga estudyante mula sa iba't ibang kolehiyo at unibersidad ay pagpapakita ng kanilang pagsasaalang-alang sa kanilang karapatan sa edukasyon. Naniniwala sila na dapat maging prayoridad ng gobyerno ang paglalaan ng sapat na badyet para sa edukasyon gaya nga ng nakasaad sa Konstitusyon.*
5. *Libu-libong tao ang pumunta sa harap ng EDSA Shrine upang iprotesta ang katiwalian ng rehimeng Estrada. Nabigo ang mga tao sa pagtanggig ng 11 senador na buksan ang enbelop na naglalaman ng mga sikretong accounts ng dating Pangulo. Hinihiling ng mga tao na lumabas at umiral ang katotohanan. Para sa kanila, ang pagtanggig ng mga senador sa pagbubukas ng ikalawang enbelop ay pagtanggig na rin sa karapatan nilang malaman ang katotohanan. Ito ang nag-udyok sa kanila upang magsama-samang patalsikin si Estrada.*

Pag-isipan Natin Ito

Ano ang iyong napansin sa limang sitwasyon na iyong nabasa? May pagkakapareho ba ang mga ito? Kung mayroon, isulat sa ibaba.

Ang mga nabanggit na sitwasyon ay halimbawa ng kilos protesta na isinasagawa ng mga tao upang ipagtanggol ang kanilang mga pinaniniwalaan. Sa pamamagitan ng kilos protesta ay naipakikita nila ang kanilang mga saloobin.

Sa unang sitwasyon, ano sa tingin mo ang mangyayari kung hindi nagkaroon ng kilos protesta ang mga magsasaka? Maipatutupad kaya nang mahusay ng gobyerno ang mga repormang pang-agraryo? _____ Oo _____ Hindi

Bakit sa palagay mo?

Sa ibang sitwasyon naman, ano sa tingin mo ang mangyayari sa mga manggagawa, drayber ng dyipni, mga estudyante at iba pang Pilipino kung sila'y nanahimik na lamang? Mababago kaya ang kanilang pamumuhay?

_____ Oo _____ Hindi

Bakit sa palagay mo?

Maaaring *Hindi* ang iyong sagot sa parehong tanong. Kunsabagay, paano malalaman ng gobyerno ang hinaing ng mga tao—magsasaka, drayber ng dyipni, mga grupo ng manggagawa, mga estudyante—kung magsasawalang-kibo lamang sila?

Napakahalagang iparating natin sa kinauukulan ang ating mga hinaing. Kung sakali mang nanatiling bingi ang gobyerno sa mga kahilingan ng tao, mas kailangan ding maging matatag upang marinig ng kinauukulan ang ating tinig. Maaaring ipagpatuloy ang protesta hanggang sa maiparating ang mga hinaing. Ngunit kailangan ding siguraduhin na ang hinihiling ay karapatan lamang at hindi magreresulta sa magulong protesta.

Karaniwang nangyayari ang kilos protesta sa dahilang hindi naibibigay sa mga tao ang kaukulang benepisyo o nilalabag ang kanilang karapatan. Nagkakaroon ng kilos protesta ang mga tao laban sa kumpanyang kanilang pinagtatrabahuhan o sa gobyerno dahil nais nilang magkaroon ng pagbabago. O may mga nangyayaring katiwalian sa pamamalakad ng kanilang kumpanya. Nakakaroon sila ng kilos protesta upang iparating ang kanilang mga nais na pagbabago.

Pag-aralan at Suriin Natin Ito

Isulat sa ibaba ang inyong opinyon tungkol sa larawan.

Nangyayari ang kilos protesta dahil nilalabag ang karapatan ng mga grupo ng mga tao.

Ano ang iyong mga karapatan? Basahin ang mga sumusunod upang iyong malaman.

Ang **Civil Rights** o mga Karapatang Sibil ay personal na karapatan ng isang tao na kinikilala ng pamahalaan o gobyerno. Ito ay ang mga :

- ◆ **Right of Equality**—Ang lahat ng tao ay ipinanganak na pantay-pantay. Kailangang irespeto natin ang bawat isa kahit anuman ang kanyang edad, lahi, lenggwahe, pulitikal na opinyon at estado sa buhay.

- ◆ **Right to Life, Liberty and Security of Person**—Karapatan ng bawat isa na mapangalagaan ng gobyerno. Kailangang may mga batas na ang layon ay pangalagaan ang bawat tao.
- ◆ **Right to Freedom**—Ang bawat isa ay may karapatang magkaroon ng ari-arian, magkaroon ng sariling pamilya, at ipahayag ang mga opinyon. May karapatan din tayong bumuo ng sarili nating grupo o asembliya, kung saan maaaring iparating natin ang mga opinyon at hinaing.
- ◆ **Political Rights**—Ang bawat isa ay may karapatang makilahok sa mga gawain ng pamahalaan. Ikaw ay may karapatang bumoto at pumili ng taong manunungkulan sa pamahalaan, at maging sa paggawa ng batas ay kasali ka rin.
- ◆ **Labor Rights**—Karapatan ng isang manggagawa na tumanggap ng kaukulang bayad o suweldo. Bilang isang manggagawa o empleyado, kailangang mayroon kang maayos na lugar upang magtrabaho, karampatang suweldo, at karapatang makilahok sa unyon upang maprotektahan ang iyong karapatan kung kinakailangan.
- ◆ **Social Rights**—Ang bawat isa ay may karapatang makilahok sa komunidad at sa mga serbisyong pampubliko. Ikaw ay may karapatan sa edukasyon, maayos na pamumuhay, malusog na kapaligiran, karapatang makagamit ng medikal na benepisyo at iba pa.

Upang malaman mo nang husto ang iyong mga karapatan, pag-aralan din ang modyul na *Alamin Mo ang Iyong mga Karapatan*.

Subukan Natin Ito

Karaniwang dahilan ng kilos protesta ang pagkaramdam ng mga tao ng abuso sa kanilang mga karapatan. Maraming sitwasyon sa iba't ibang lugar ang nagpapakita na nilalabag ang mga karapatan ng tao. Basahin ang mga sumusunod na sitwasyon at alamin kung ito ay karapatang nilabag at ipinaglaban ng mga tao. Lagyan ng tsek (4) ang kahon na sa tingin mo ay tumutugma sa nabanggit na sitwasyon.

1. Maraming mga estudyante at mga Pilipino ang nagkaroon ng kilos protesta sa lansangan noong panahon ng administrasyon ni dating Pangulong Marcos. Ipinaglaban nila ang pagsasara ng media. Hindi pinayagan ng rehimeng Marcos na magsalita ang sinuman laban sa kanyang pamahalaan.

☐

Karapatan sa edukasyon

☐

Karapatang bumoto

☐

Karapatan sa malayang pamamahayag

2. Ang pagkakaroon ng *racial discrimination* ay naging polisiya sa South Africa na nagbunsod sa pagkakahiwalay ng mga lahi. Magkaiba ang mga karapatan ng mga puti sa itim o mga negro. Naging resulta nito ang pagkakaroon ng kilos protesta ng mga itim.
- ☐ Pantay-pantay na karapatan
- ☐ Karapatang maghanapbuhay
- ☐ Karapatang magkaroon ng ari-arian
3. Sa Tsina, ipinagbabawal ang mga relihiyon na may malaking impluwensya sa mga tao. Ang Tibet ay isang lugar sa Tsina kung saan namamalagi ang mga Budista. Ang mga Budista ng Tibet ay may malaking impluwensya sa mga tao at itinaturo nito ang paglaban sa gobyerno kung kinakailangan upang maipagtaggol ang kalayaan. Maraming Tibetan ang nasaktan at naipakulong. Ang lider ng mga Budistang Tibetan, na tinatawag na *Dalai Lama*, ay ipinatapon sa labas ng Tibet.
- ☐ Karapatan sa relihiyon
- ☐ Karapatan sa pag-aasawa
- ☐ Karapatang bumoto

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* na nasa pahina 37.

Pag-isipan Natin Ito

Karaniwan, ang kilos protesta ay pagpapakita ng sentimyento ng mga grupo ng tao. Ito ay paraan upang maipaabot ng mga tao ang kanilang nais ipahiwatig o mensahe. Ginagamit rin itong paraan upang maipaabot ang mga kaisipan tungkol sa global na isyu.

Magbanggit ng mga isyu sa buong mundo na ipinaglalaman ng mga tao sa matahimik at maayos na pamamaraan. Isulat ang mga ito sa ibaba.

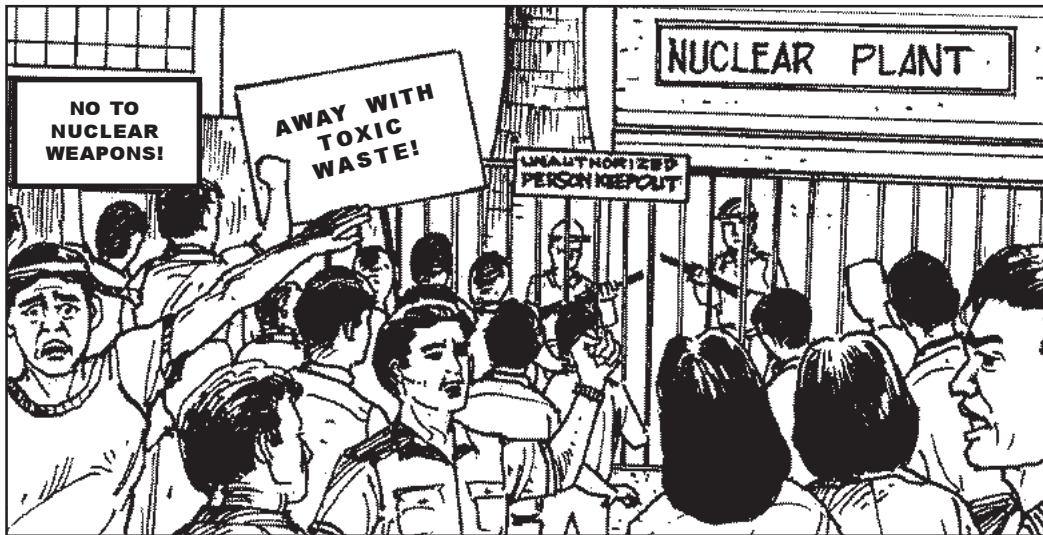

Narito ang mga isyung ipinaglalaman ng mga tao sa lahat ng panig ng mundo sa mapayapang pamamaraan:

1. Mga isyung pangkalusugan, gaya ng pagkalat ng sakit na AIDS, tuberkulosis at kanser. Ang mga biktima ng sakit na AIDS ay hinihiwalay sa karamihan. Lumaon, ang mga taong ito ay nagnais ng pantay-pantay na pagtingin at oportunidad.

2. May isyu rin tungkol sa pagbabawal sa plantang nukleyar at mga armas-pandigma. Ito ay ang paghiling ng ilang mga grupo na ihinto ang paggawa ng mga armas-pandigma gaya ng *missile* at ang pagbabawal ng pagmimina sa ibang mga bansa. Maraming mga grupo ang tumuligsa sa paggamit ng mga armas-pandigma sa pamamagitan ng pagkakaroon ng kilos protesta.

3. May mga isyu ring pangkapaligiran gaya ng pagsagip sa mga hayop at halaman na nauubos na ang lahi at kung paano mapapanatili ang kapaligiran. Sa pamamagitan ng kilos protesta at kampanya sa kapaligiran na ginagawa ng mga *environmental groups* ay naipararating sa kaalaman ng publiko at ng buong mundo ang pangangalaga sa kapaligiran.

4. May isyu rin tungkol sa mga bata, kalalakihan at kababaihan. Hinihiling dito ang pantay-pantay na pagtingin sa anumang kasarian at edad. Hinihiling rin ang pagrespeto at proteksyon sa mga karapatan ng kababaihan at kabataan sa buong mundo.

Subukan Natin Ito

1. Pumili ng isang global na isyu sa mga nabanggit. Sabihin kung anu-anong kilos protesta sa mapayapang paraan ang nailunsad ng mga grupo sa bansa. Maaaring nakabasa ka ng tungkol dito o kaya ay nakapanood sa telebisyon. Banggitin kung anong grupo ang naglunsad ng kilos protesta. Anong paraan ng kilos protesta ang kanilang ginawa? Naging mapayapa nga ba ito o magulo? Sinuportahan ba ng nakararami ang kanilang mga hinaing? Bakit? Isulat ang iyong sagot sa ibaba.

---

2. Sabihin ang kahalagahan ng mapayapang kilos protesta sa pagkuha ng simpatiya ng nakararami.

Ikumpara ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* na nasa pahina 37.

Alamin Natin

Ang kilos protesta ay pagpapahiwatig ng kalayaan sa pamamahayag. Napakaraming paraan upang magamit ang kalayaang ito lalo na sa demokratikong bansa kung saan ang kapakanan ng tao, hindi ng mga namamahala, ang siyang laging nauuna.

Ang karapatan sa pamamahayag ay malinaw na nakasaad sa *Section 4 ng Bill of Rights (Article 3)* ng Konstitusyon. Sinasabi dito na, “Walang batas na dapat pumigil sa karapatan sa pamamahayag o pigilan ang karapatan ng mga tao na bumuo ng asembliya at petisyon sa gobyerno laban sa mga hinaing at pang-aabuso.

“No law shall be passed abridging the freedom of speech, of expression, or of the press, or the right of the people peaceably to assemble and petition the government for redress of grievances.”

Upang maintindihang mabuti ang artikulo, alamin ang mga kahalagahan ng ilang salita:

Ang *abridging* ay pagbabawas; *redress* ay itama; *grievance* ay hinaing laban sa pang-aabuso at mali.

Sa aking kaalaman, ang ibig sabihin nito ay _____

Sa isang demokratikong lipunan, ang boses ng tao ang siyang mahalaga. Malaya nilang naipapahayag ang kanilang naisin at opinyon, higit sa lahat, ang mga isyu na may kinalaman sa kanilang buhay. Ang demokrasya ay isang uri ng pamahalaan na binibigyang-halaga ang partisipasyon ng mga tao. May karapatan ang mga tao na ipahayag ang kanilang saloobin kung sakali mang hindi na sila nasisiyahan sa pamamalakad ng gobyerno.

Gaya ng unang nabanggit, isang paraan ng pamamahayag ay ang kilos protesta. Karaniwang nangyayari ang kilos protesta kung nais ng mga tao na magkaroon ng pagbabago at maibigay ang kanilang mga kahilingan. Ito ay paraan upang makuha ang atensyon ng publiko at upang maipahayag ng grupo na nagpoprotesta ang kanilang mga saloobin at kahilingan. Kung mas maraming tao ang makilahok sa kilos protesta, mas magiging malakas ang boses upang pakinggan ng mga kinauukulan ang hinaing ng mga tao.

Matututuhan mo ang iba't ibang klase ng protesta sa mga susunod pang aralin sa modyul na ito.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Sagutin ang mga sumusunod na tanong:

1. Bakit nagkakaroon ng mga kilos protesta?

---

2. Tamang paraan ba ang kilos protesta upang ipahayag ang saloobin ukol sa mga isyu?

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 37 at 38.

Tandaan Natin

- ◆ Nagsasama-sama ang mga grupo ng tao upang maglunsad ng protesta kapag nararamdaman nila na kailangan na ang pagbabago o kapag nilalabag na ang kanilang karapatan. Ang demonstrasyon ay pagpapakita sa publiko ng hinaing, saloobin o ideya tungkol sa isang ipinaglalaban, laban sa isang tao o grupo ng mga tao.
- ◆ Maraming dahilan kung bakit nagkakaroon ng kilos protesta. Kabilang dito ang:
  - ◆ paglabag sa karapatan
  - ◆ pagpigil sa kalayaan
  - ◆ kagustuhan ng pagbabago
  - ◆ pagpapahayag ng saloobin, paniniwala o opinyon
  - ◆ pangangailangan ng suporta sa isang global na isyu

Lumaban Ka sa Hindi Marahas na Paraan!

Sa nakaraang aralin, nalaman mo kung bakit nagkakaroon ng kilos protesta.

Kahit isang karapatan sa pamamahayag ang paglulunsad ng kilos protesta, hindi rin nangangahulugan na ang protesta ay umabot sa magulong paraan upang makuha lamang ang naisin. Sa araling ito, matututuhan mo ang iba't ibang paraan o klase ng kilos protesta, mapayapa man o magulo.

Mahalagang tandaan na mas may makabuluhang resulta ang tahimik at mapayapang protesta kaysa sa magulo at madugong protesta. Iba't ibang kasaysayan sa mundo ang nagpapatotoo nito.

Sa pagtatapos ng araling ito, inaasahang :

- ◆ makikilala mo ang iba't ibang klase o uri ng kilos protesta; at
- ◆ mababanggit mo ang kahalagahan ng mapayapang paglulunsad ng protesta upang marinig ang hinaing at boses ng naglulunsad nito.

Pag-isipan Natin Ito

Magulong kilos protesta

Mapayapang kilos protesta

1. Anong kaibahan ang iyong nakikita sa dalawang larawan?

---

2. Ano ang pagkakapareho ng mga ito?

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 38.

Subukan Natin Ito

Ang kilos protesta ay inilulunsad para pilitin ang gobyerno, kumpanya o isang grupo na pakinggan sila at bigyang-aksyon ang mga kahilingan ng mga tao.

Ang kilos protesta ay may dalawang uri: mapayapang paglulunsad at magulong paglulunsad.

Balik-aralan ang mga nabanggit na sitwasyon sa pahina 4 at 6 sa unang aralin. Kilalanin ang uri ng mga kilos protestang inilunsad ng iba't ibang grupo. Isulat ang iyong sagot sa ibaba.

1. Sitwasyon 1: _____
2. Sitwasyon 2: _____
3. Sitwasyon 3: _____
4. Sitwasyon 4: _____
5. Sitwasyon 5: _____

Ikumpara ang iyong sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 38.

Mapayapa ba o magulo ang naging paglulunsad ng mga grupo sa bawat sitwasyong nabanggit? _____ Oo _____ Hindi

Bakit mo ito nasabi?

Walang mali o tamang sagot dito. Maaari mo pa ring ikumpara ang iyong sagot sa sagot na nakalahad sa susunod na pahina upang maitaguyod ang iyong pag-aaral sa araling ito.

Ang uri ng protestang inilunsad ng mga grupo ng tao na nabanggit sa pahina 4 at 6 ay mapayapang protesta. Ang mga magsasaka, estudyante, grupo ng manggagawa, at drayber ng dyipni ay bumuo ng piket at sumama sa mobilisasyon upang ang kanilang boses ay mapakinggan. Ginawa nila ito dahil kinikilala nila ang kanilang mga karapatan. Karapatan nilang magsama-sama upang hamunin ang gobyerno, ang may-ari ng kumpanya at may-ari ng lupang sinasaka ng mga magsasaka. Ipinahayag nila ang kanilang protesta sa pamamagitan ng kanilang tapang at ng pagdadala ng plakard at bandila, at hindi baril, bato at pamalo. Nagsama-sama sila hindi upang magtanim ng galit at manakit, bagkus ay upang marinig ang kanilang mga hinaing, upang bigyan ng kaukulang aksyon ang kanilang mga kahilingan.

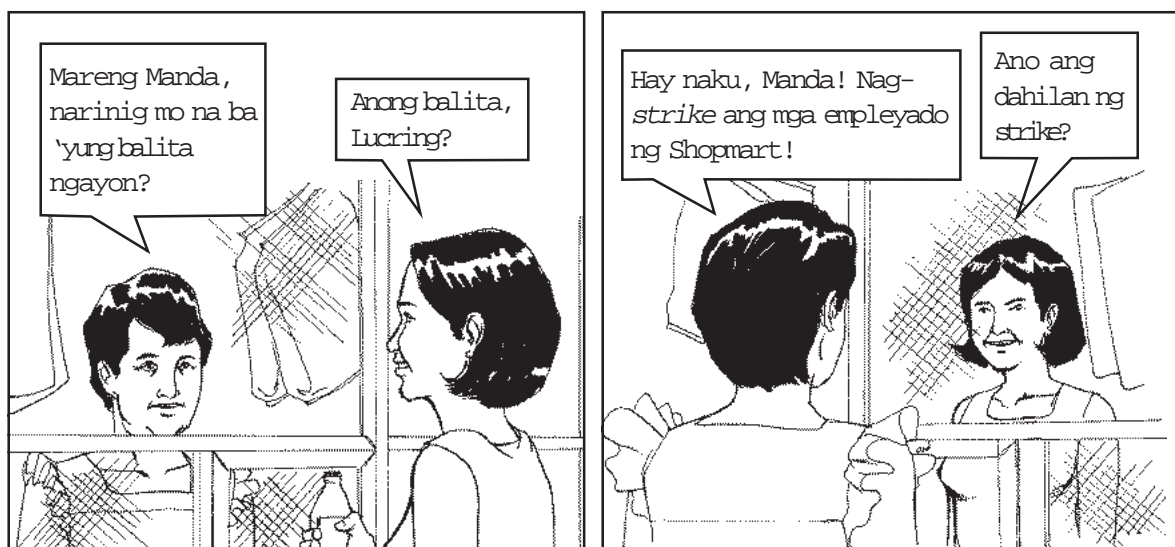
Pag-aralan at Suriin Natin Ito

Mapayapang Paglulunsad ng Kilos Protesta

Halos araw-araw ay nagkakaroon ng mapayapang kilos protesta sa iba't ibang panig ng mundo. Ang paraang ito ay ginagamit upang maipahayag ang mga ipinaglalaman ng iba't ibang tao sa buong mundo. Ang protesta ay maaring isang simpleng pagsulat sa pahayagan at paglalahad ng opinyon o isang pagkilos ng maramihan gaya ng pagkakaroon ng *rally* o demonstrasyon. Ang huling nabanggit ay pagpapahiwatig ng saloobin sa publiko at paggising sa publiko upang malaman ang mga pangyayari na dapat aksyunan.

Basahin ang komiks upang malaman mo nang husto ang mapayapang paraan ng kilos protesta.

Isang araw sa tindahan ni Aling Lucring . . .

Subukan Natin Ito

Sagutin ang mga sumusunod na tanong batay sa komiks na iyong nabasa:

1. Anong uri ng kilos protesta ang inilunsad ng mga manggagawa ng Shopmart?

---

2. Ano ang dahilan ng pagkakaroon ng strike ng mga empleyado?

---

3. Sa iyong palagay, tama ba ang kanilang ipinaglalaman? Ipaliwanag ang iyong sagot.

---

4. Susuportahan mo ba ang ipinaglalaman ng mga empleyado ng Shopmart? Kung oo, paano?

---

5. Sa iyong palagay, isang mapayapang paraan ba ng kilos protesta ang inilunsad ng mga empleyado ng Shopmart?

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* na nasa pahina 38.

Alamin Natin

Nabasa mo ang tungkol sa strike at boycott. Ito ang mga uri ng mapayapa o tahimik na kilos protesta. Magbasa pa upang malaman ang iba pang uri ng mapayapang protesta.

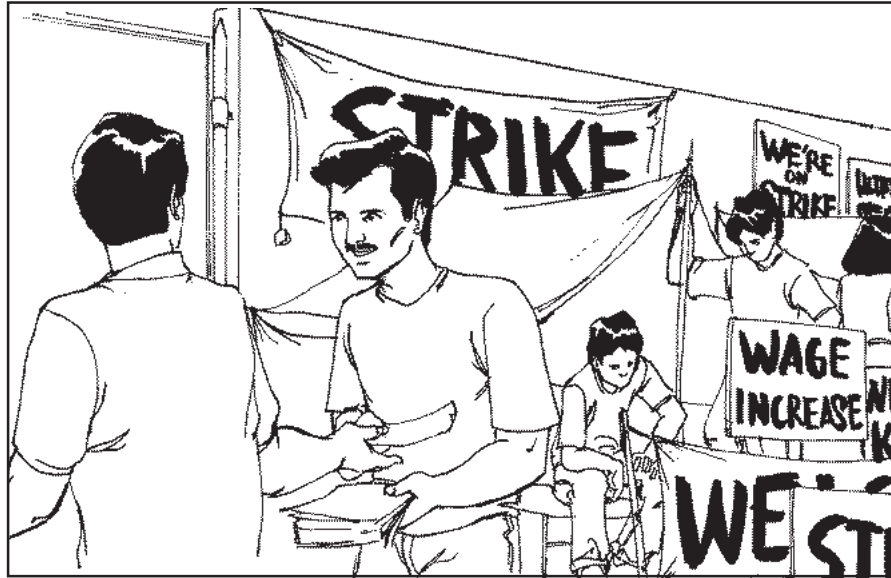
General strike – Ito ay isang uri ng protesta kung saan nagkakaroon ng paghinto sa trabaho ang mga manggagawa sa mga industriya ng bansa. Ito ay ginagawa upang maparalisa ang industriya at makamit ang mga nilalayon ng mga naglulunsad ng kilos protesta. Ang ibang strike ay simboliko, tumatagal lamang ng isang oras, upang maiparating lamang ang kanilang opinyon, o takutin ang kinaukulan na ibigay ang kanilang mga hinihiling.

Halimbawa ay ang Shopmart strike, hindi nagtrabaho ang mga empleyado ng ilang araw para maparalisa ang industriya. Dahil dito, lumiit ang kita ng Shopmart. Magtutulak ito sa mga namumuno ng Shopmart na ibigay ang kahilingan ng mga manggagawa upang sila'y makumbinsing bumalik sa trabaho.

Halos kapareho ng strike ay ang piketing o **picketing**. Ito ay karaniwang ginagawa ng mga manggagawa sa pabrika upang pilitin ang mga namamahala na ibigay ang kanilang hinihiling. Lumalagi sa labas ng kumpanya ang ilang mga manggagawa upang mapigilan na rin ang iba pa nilang kasamahan na pumasok sa trabaho. Hinihikayat nila ang kanilang mga kasamahan na sumama sa piket.

Tingnan ang larawan sa susunod na pahina upang malaman kung paano gumagawa ng piket sa labas ng kumpanya.

Boycott/Boycot – Ito ay panlipunan, ekonomiko at pulitikal na pag-aaklas. Ang mga taong gumagawa nito ay nagpapakita ng kanilang hindi pagsang-ayon sa mga gawaing may kinalaman sa pulitikal na aspeto gaya ng hindi pagboto tuwing may eleksyon. Ginagawa nila ito dahil naniniwala silang sayang lamang ang kanilang magiging partisipasyon. Halimbawa na lamang ay ang pagkakaroon ng strike sa Shopmart. Napilitang ibigay ng *management* ang mga hinihiling ng mga empleyado.

Ang iba pang uri ng mapayapang protesta ay *civil disobedience*, *people power* o *civilian insurrection*, *hunger strike* at *lobbying*.

Malalaman mo ang tungkol sa mga uri ng protesta sa mga susunod na gawain.

Basahin Natin Ito

May narinig ka na ba tungkol kay Mahatma Gandhi? Alam mo ba na siya ang nagpasimuno ng mapayapang kilos protesta sa pamamagitan ng *civil disobedience*?

Marami ka pang malalaman tungkol sa kanya at sa kahulugan ng *civil disobedience* sa pagbabasa ng kuwento sa susunod na pahina.

India: Freedom Fighting Through Civil Disobedience (Pagtatanggol sa Kalayaan sa Pamamagitan ng Civil Disobedience)

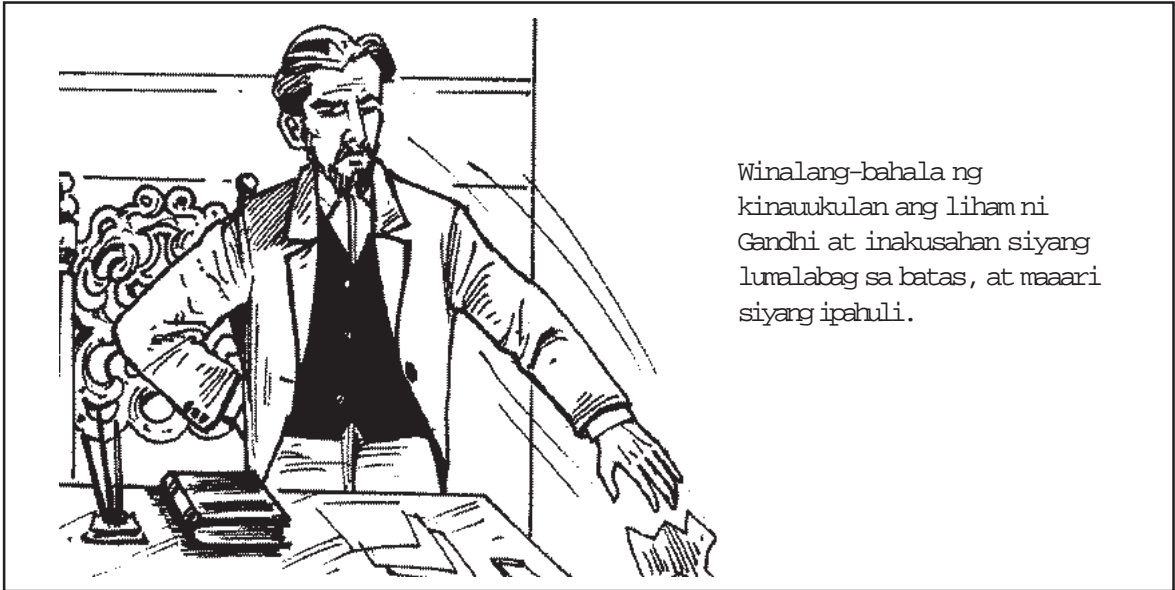
1920: Nasa ilalim ng pamamahala ng Britanya ang India. Sinusunod nila ang mga batas at regulasyon ng pamahalaang Britanya. Maraming Indians ang naghangad ng kalayaan. Sa pangunguna ni Mahatma Gandhi, ay nagprotesta ang mga Indians laban sa pamahalaang Britanya. Ginawa nila ito sa pamamagitan ng civil disobedience.

Tinutulan nila ang *British Salt Acts*. Ito ay isang batas na nag-uutos sa mga Indians na bumili ng asin sa pamahalaan lamang ng Britanya. Tinuturing na isang krimen ang pagbili ng asin sa iba. Labag din sa batas ang gumawa ng asin. Sinimulan ni Gandhi na tuligsain ang batas na ito bilang simbolo ng kanyang protesta. Ito ay upang hilingin na rin sa gobyerno ng Britanya na sila ay bigyan ng kalayaan.

Nagpadala ng liham si Gandhi sa kinauukulan bago niya sinimulan ang civil disobedience. Pinarating niya sa awtoridad na hihimukin niya ang mga tao sa pamamagitan ng civil disobedience. Nais niyang malaman ng gobyerno ang kamalian nito at palayain ang India.

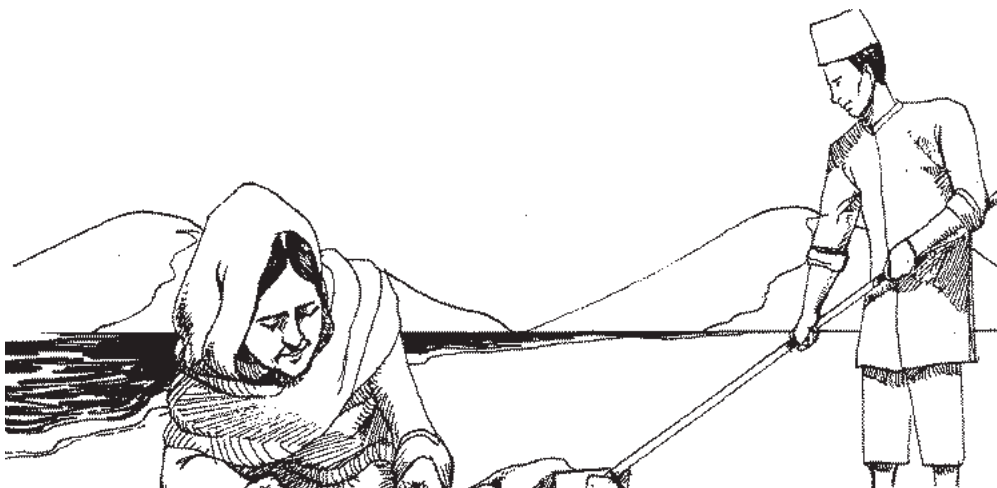

Winalang-bahala ng
kinaukulan ang liham ni
Gandhi at inakusahan siyang
lumalabag sa batas, at maaari
siyang ipahuli.

Si Gandhi at ang 75 na taga-sunod nito ay nagmartsa sa loob ng 24 na araw. Sila ay mainit na tinanggap sa bayan. Kinausap ni Gandhi ang mga tao tungkol sa kanyang mga balakin. Noong Abril 5, 1930 ay narating niya ang dagat. Pumulot siya ng asin sa pampang, at ito ang naging simula ng kanyang paglabag o pagtalikod sa batas.

Sumunod ang mga tao at sinimulan nila ang paggawa ng sarili nilang asin. Ito ang simula ng mapayapang kilos protesta.

Sa loob ng isang buwan, mahigit-kumulang 60 katao ang inaresto, kabilang si Gandhi.

Ngunit hindi nito napigilan ang mga tao. Lumusob ang mga tao sa Dharasana Salt Work na napaliligiran ng 400 bantay at napalilibutan ng barbed wire. Nang papalapit na sila, sinimulang atakihin ng mga bantay at pinagpupukpok ang mga tao. Subalit walang isa man sa mga nagprotesta ang lumaban.

Mahigit sa 300 katao ang nasaktan at nasugatan. Dalawang tao ang namatay. Pinukpok ng mga British ang mga Indians ng batuta, ngunit hindi man lang lumaban ang mga Indians upang ipagtanggol ang kanilang sarili.

Naging kahihyan ito para sa pamahalaang Britanya. Napansin ito ng mga karatig-bansa. Pagkalipas ng ilang taon, ibinigay na rin ng British government ang kalayaang hinihiling ng mga Indians.

Pag-isipan Natin Ito

Ano ang iyong natutuhan sa kuwento?

Ang mapayapang paglulunsad ng kilos protesta ay epektibo, hindi ba? Napagtagumpayan ng mga Indians ang kanilang kalayaan sa pamamagitan ng mapayapang civil disobedience at hindi sa marahas na pag-aaklas.

Ano ang iyong ideya ng *civil disobedience*? Isulat ito sa ibaba.

Ikumpara mo ang iyong sagot sa depinisyon ng *civil disobedience* sa ibaba.

Ang ***civil disobedience*** ay ang mapayapa at kusang paglabag sa partikular na batas, regulasyon at kautusan. Para sa iba, hindi na nila sinusunod ang partikular na batas dahil ito ay imoral at hindi makatarungan.

Saan sumisimbolo ang civil disobedience na pinangunahan ni Gandhi? Isulat ang iyong sagot sa ibaba.

Ngayon naman ay ikumpara mo ang iyong sagot sa nakatalang sagot sa ibaba.

Sumisimbolo ang civil disobedience sa India sa kanilang pagnanais na makamit ang kalayaan o pagsasarili (independence). Sinadya nilang labagin ang *Salt Law* upang maipakita sa pamahalaang Britanya na kaya nilang magdesisyon para sa kanilang sarili. Ipinapakita rin nito na hindi na nila nais sundin ang iba pang mga kautusan ng pamahalaang Britanya.

Subukan Natin Ito

Makikilala mo ba ang mga pangyayaring nakalarawan sa ibaba? Ano ang naaalala mo rito? Mayroon bang boycott, welgang bayan, o mga *rally*? Ilarawan ang mga pangyayari.

EDSA I

EDSA II

a. EDSA I

---

b. EDSA II

Nakamit natin ang kalayaan mula sa rehimeng Marcos at sa itinuturing na tiwaling administrasyong Estrada sa pamamagitan ng mapayapang pamamaraan.

Noong People Power I, nagkaisa ang mga tao na patalsikin ang dating Pangulong Marcos. Maraming Pilipino ang naging biktima ng *martial law*—ang sinumang tumuligsa sa Pangulo noon ay nakukulang o di kaya ay pinapatay. Isa sa mga matatapatang na Pilipino ay si Benigno Aquino. Ang kanyang kamatayan ang siyang nagbunsod sa damdamin ng mga Pilipino na ipaglaban ang kalayaan laban sa pamahalaang Marcos. Si Cory Aquino, ang maybahay ni Benigno Aquino, ang siyang nagsilbing ilaw na nagbigay-liwanag sa pagtatanggol ng demokrasya.

Nagtipun-tipon ang mga tao sa EDSA upang ipagtanggol ang kalayaan, sa kabila ng banta na sila’y maaaring magbuwis ng buhay. Nagkaroon ng demonstrasyon. Ang mga Pilipino—estudyante, manggagawa, pari, madre, pulitiko, sa opisina, maybahay—ay nagkaisa.

Ganito rin ang nangyari sa EDSA People Power II. Nagkaisa ang mga Pilipino upang ipagtanggol ang bansa laban sa inaakusahang pagnanakaw ng rehimeng Estrada. Naipakita muli ng mga Pilipino sa buong mundo na may demokrasya sa Pilipinas at mas makapangyarihan ang mga tao kaysa sa mga namumuno.

Parehong naging matagumpay ang EDSA I at EDSA II sa pagpapaalis ng mga lider na walang kakayanang ipagtanggol ang bansa laban sa pang-aabuso at pagnanakaw. Nangyari ang pagkilos na ito na walang dumanak na dugo at karahasan.

Alamin Natin

Isang uri ng mapayapang kilos protesta ang naipakita sa EDSA I at EDSA II. Ito ay tinatawag na *civilian insurrection* o demonstrasyon ng mga tao (people power demonstration).

Ang ***civilian insurrection*** ay isang mapayapa o matahimik na kilos protesta laban sa diktaturya. Kabilang dito ang pagsasama-sama ng lahat ng uri ng manggagawa, at pagliban sa kanilang trabaho upang magkaroon ng pagbaba sa ekonomiya, at malawakang *political noncooperation*. Kabilang sa political noncooperation ay pag-aksyon o di-pag-aksyon ng mga empleyado ng gobyerno at pagtalikod ng militar at pulis sa administrasyon.

Alam mo ba na si Mahatma Gandhi at si Benigno Aquino ay parehong nag-*hunger strike* habang nasa kulungan upang ipakita sa gobyerno (British at Marcos) na matatag sila sa kanilang ipinaglalaman.

Ginawa nila ito sa pag-aakalang mapapalambot na rin ang puso ng mga nasa gobyerno at ipagkaloob ang kanilang hinaing—ang kalayaan.

Ang ***hunger strike*** ay pagtalikod sa anumang makakain o kusang pagkagutom, upang maipahiwatig sa gobyerno ang marubdob na hangaring magkaroon ng kalayaan.

Isa pang uri ng mapayapang kilos protesta ay ang ***lobbying***. Ito naman ay nagagawa sa pamamagitan ng kampanya upang maimpluwensyahan ang pamahalaan, pulitiko, mambabatas, at iba pa na pumanig sa ipinaglalaman at adhikain ng mga *lobbyists*. Naglulunsad sila ng *signature campaign* at gumagamit ng islogan, upang makuha ang suporta ng mga tao. Kung mas maraming pirma ang kanilang makalap, mas maimpluwensyahan ang gobyerno na bigyang-pansin ang kanilang ipinaglalaman. Ang pagra-rali at pagma-martsa ay ginagawa upang makaimpluwensya ng opinyon ng publiko at maipakita ang sentimyento ng tao sa pagsuporta sa isang adhikain.

Magbalik-aral Tayo

Kilalanin ang uri ng kilos protesta na ginagamit sa mga sumusunod. May higit sa isang sagot sa bawat sitwasyon.

1. Noong 1986, tatlong taon matapos mapatay si Benigno Aquino, ay nagsimula ang demonstrasyon ng mga tao. Tumagal ito ng mga apat na araw ng mapayapang protesta na nagpatalsik sa gobyernong Marcos.
2. Ang grupo ng mga pari at madre ay nanguna naman sa kilos protesta na sinimulan sa lansangan ng Ortigas. Sila'y nagdasal at umawit ng mga kantang panrelihiyon.
3. Para iprotesta naman ang bagong batas ukol sa buwis, may mga grupo ng nagpoprotesta ang hindi nagbayad ng kanilang buwis sa loob ng dalawang taon.
4. Nagpunta ang mga magsasaka mula sa Bukidnon sa Department of Justice upang iprotesta ang repormang pang-agraryo. May ilang araw din silang lumagi doon at hindi kumain.
5. Noong 1999, ang mga empleyado ng Cardams Shoe Factory ay nagprotesta laban sa mga namumuno ng kumpanya. Nanatili ang mga nagpoprotesta sa harapan ng kumpanya at hinikayat ang iba pang manggagawa na sumama na sa kanila. Hiniling nila sa publiko na huwag nang suportahan ang produktong sapatos ng kumpanya.

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 39.

Basahin Natin Ito

Narito ang mga bahagi ng ilan sa mga lumabas na artikulo tungkol sa marahas na paglulunsad ng protesta. Basahing mabuti ang mga ito at sagutin ang mga sumusunod na tanong.

Riot sa SM

May 500 empleyado ng SM at ilang sumusuporta rito ang nagtangkang bumuo ng piket line sa harap ng SM annex sa North EDSA ngunit sila ay marahas na itinaboy ng puwersa ng namamahala.

May pitong nasaktan at nasugatan matapos hilingin ng isang di-nagpakilalang namumuno ng SM na sila'y paluin at itaboy.

Patuloy ang Gulo sa Mindanao

Patuloy ang hidwaan ng mga rebeldeng Moro at puwersa ng pamahalaan sa gitna ng pagsusumikap ng gobyerno na mapanatili ang kapayapaan sa Mindanao.

Hinihiling ng mga rebeldeng Moro na tuparin ng gobyerno ang mga pangako nito sa Mindanao, gaya ng pagkakaloob ng autonomous region at pagpapasimula ng proyektong pangkaunlaran sa probinsiya.

Subukan Natin Ito

Sagutin ang mga sumusunod:

1. Sa unang artikulo, bakit naging marahas ang naging resulta ng protesta?

---

2. Sa ikalawang artikulo, bakit nagrebelde ang mga Moro laban sa gobyerno?

Kung tapos ka na, maaari mong ikumpara ang iyong sagot sa mga sumusunod na halimbawang kasagutan.

1. Sa unang artikulo, naging marahas ang kanilang protesta dahil sila'y itinaboy ng mga guwardiya.
2. Sa ikalawang artikulo, nagrebelde ang mga Moro laban sa gobyerno dahil naiinip na sila sa pagpapatupad ng gobyerno ng ipinangako nito sa Mindanao.

Pag-aralan naman ang sumusunod na gawain upang malaman nang husto kung bakit nangyayari ang magulong kilos protesta.

Alamin Natin

Magulong Paraan ng Protesta

Ang magulong kilos protesta ay nangyayari dahil sa kagustuhan ng ilang mga grupo na nagpoprotesta na ibigay agad ang kanilang mga kahilingan. Nangyayari ito dahil nananatiling bingi ang gobyerno o kumpanya sa kanilang mga hinaing. Kalimitan naman na ang magulo o marahas na protesta ang pinakahuling maaaring mangyari. Kapag nagiging desperado na ang ilang grupo dahil walang nangyayari sa kanilang kahilingan, ito ay nagreresulta sa marahas na paraan.

Ilan sa mga magulong paraan ng kilos protesta ay:

Coup d'etat o Kudeta – Ito ay biglaang pagkilos upang patalsikin ang namumuno sa pamahalaan na ginagamitan ng puwersa ng dahas. Karaniwang may aksyong militar kapag ito ay nangyayari.

Rebellion o Rebelyon – Ito ay pinangungunahan ng isang ordinaryong tao o kaya'y miyembro ng militar (coup d'etat). Ito ay ang paglaban sa awtoridad na ginagamitan ng puwersa.

Riot – Ito naman ay ang maingay na protesta ng malalaking grupo. Maaaring magsimula ito na tahimik at mapayapang protesta at nagiging maingay at magulo kapag hindi pinansin ang karaingan ng mga grupong naglulunsad ng kilos protesta.

Pag-isipan Natin Ito

Imposible bang mapanatiling mapayapa at tahimik ang mga kilos protesta? Isulat mo sa ibaba ang iyong opinyon ukol dito.

Napakalaki ng posibilidad na maging magulo kapag nagprotesta ang mga tao laban sa awtoridad, lalo na at may bantang pananakit mula sa mga armadong grupo. Ngunit posible ring mapanatiling tahimik at mapayapa ang protesta kung ang mga grupong naglulunsad nito ay hindi hahamunin at pagbabantaan ng pananakit. Nagpoprotesta ang mga tao dahil may nakikita silang mali sa sistema at kailangan ng pagbabago. Walang sinuman ang maghahangad na itama ang isang bagay sa salungat at baluktot na paraan.

Tandaan Natin

- ◆ Ang mapayapang kilos protesta ay inilulunsad sa iba't ibang bansa dahil ito ay mas epektibong paraan upang makakuha ng suporta mula sa karamihan.
- ◆ Ilan sa mga mapayapang paraan o uri ng kilos protesta ay ang:
  - ◆ Civil disobedience
  - ◆ Civil insurrection o people power
  - ◆ General strike
  - ◆ Boycott
  - ◆ Hunger strike
  - ◆ Lobbying
- ◆ Ang isang mapayapang paglulunsad ay magiging magulo at marahas kapag ang mga grupo ng nagpoprotesta ay hahamunin at pagbabantaan ng dahas.
- ◆ Nangyayari naman ang marahas na kilos protesta gaya ng kudeta at rebelyon kapag ang hinaing ng mga tao ay patuloy ng binabalewala ng mga kinaukulan.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

- A. Magbigay ng tatlong uri ng kilos protesta at ilarawan ang bawat isa.

- B. Kung ikaw ang maglulunsad ng kilos protesta, sa mapayapang paraan ba ito o marahas? Ipaliwanag ang iyong sagot.

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 39 at 40.

Binabati kita! Ito na ang katapusan ng modyul. Nasa kabilang pahina ang mga mahahalagang puntos sa modyul na ito na dapat mong tandaan.

Ibuod Natin

- ◆ Nagkakaroon ng kilos protesta ang mga tao kapag nilalabag na ang kanilang karapatan, isinasawalang-bahala ang kanilang mga kahilingan, o kailangan nilang ipaglaban ang isang bagay.
- ◆ Ginagamit ang kilos protesta upang ipakita ang saloobin ng mga tao o grupo ng mga tao.
- ◆ Ginagamit din ang kilos protesta upang humiling ng pagbabago sa mga kinauukulan.
- ◆ Tayo ay may karapatang magprotesta dahil karapatan nating iparating ang ating mga ideya at opinyon o saloobin, at magsama-sama upang ang ating boses ay marinig.
- ◆ Ang kilos protesta ay may dalawang uri: mapayapang paglulunsad at magulong paglulunsad.
- ◆ Ang mapayapa o matahimik na kilos protesta ay epektibong paraan upang maiparating ng mga tao ang kanilang kahilingan o saloobin.
- ◆ Kabilang sa tinatawag na mapayapang paglulunsad ng kilos protesta ang strike, boycott, civil disobedience, civilian insurrection, lobbying, picketing, protest rallies, at marches.
- ◆ Kabilang naman sa magulong kilos protesta ang kudeta, riot at rebelyon.
- ◆ Nangyayari ang magulong protesta kapag nanatiling bingi ang mga kinauukulan sa kabila ng marubdob na hangarin ng mga tao na magkaroon ng pagbabago.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

Sagutin ang mga sumusunod na tanong:

1. Bakit naglulunsad ng kilos protesta ang mga tao?

---

2. Bakit mas mabuting magkaroon ng mapayapa at matahimik na kilos protesta?

---

3. Ano ang magiging dahilan upang ikaw ay makilahok sa isang pagkilos protesta? Ano ang iyong mga isasaalang-alang bago sumuporta o lumahok sa kilos protesta?

Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 40.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (*pahina 2*)

1. **Di Sumasang-ayon.** Sa isang demokratikong lipunan, ang mga tao ay may karapatang maglunsad ng kilos protesta dahil ito ay isang paraan ng paggamit ng karapatan sa pamamahayag.
2. **Di Sumasang-ayon.** Maaaring maging matahimik at mapayapa ang isang kilos protesta.
3. **Di Sumasang-ayon.** Sa pamamagitan ng kilos protesta nabubuksan ang kamalayan ng publiko at gobyerno ukol sa mga importanteng isyu na kailangang ilahad. Walang layuning manakit o puminsala ang mga grupong naglulunsad ng kilos protesta.
4. **Di Sumasang-ayon.** Ang bawat isa ay may karapatang ipahayag at ipaglaban ang kanyang mga paniniwala at opinyon.
5. **Sumasang-ayon.** Ang kilos protesta ay isang paraan upang marinig ang boses ng mga tao.
6. **Sumasang-ayon.** Naipakikita ang sentimyento o karaingan ng mga tao sa pamamagitan ng kilos protesta. Nagpoprotesta ang mga tao dahil nais nilang magkaroon ng pagbabago. Halimbawang naging bingi ang gobyerno sa mga hinihiling ng mga tao, maaaring maglunsad ng malawakang pagkilos ang mga tao upang makamit nila ang kanilang mga hinihiling.
7. **Sumasang-ayon.** Ang kilos protesta ay isa ring paraan upang maipahayag ang sariling opinyon at paniniwala. Ang Pilipinas ay isang demokratikong bansa kaya ang mga Pilipino ay may karapatang ipahayag nang malaya ang kanilang mga saloobin.
8. **Di Sumasang-ayon.** Ipinakikita sa kasaysayan na mas matagumpay ang kilos protesta na inilunsad sa matahimik at mapayapang paraan. Hindi lang simpatiya ng publiko ang nakukuha ng matahimik na protesta bagkus ay ang pang-internasyonal na atensyon at simpatiya. Kung mas maraming tao ang makikilahok sa pagkilos, mas malaki ang posibilidad na mapagtagumpayan nila ang kanilang layon. Maaaring mapalambot ng kilos protesta ang matigas na pagsasawalang-bahala ng isang gobyerno o pamahalaan.

9. **Parehong Sumasang-ayon at Di Sumasang-ayon.** Magiging aktibo sa panlipunan at pulitikal na aspeto ang isang tao kung siya ay aktibong nakikilahok o sumusuporta sa mga taong nagnanais na magkaroon ng mabuting pamamahala. Ito ay hindi magagawa lamang sa pagdalo o pakikilahok sa mga kilos protesta. Ang suporta ay maaaring isang panalangin, pagsulat sa kinauukulan, pagkalat ng impormasyon, at iba pa. Kung sa tingin naman ng isang tao na mas malaking bahagi ang kailangan niyang ibigay bilang suporta, siya ay malayang sumali o makilahok sa mga kilos protesta.
10. **Sumasang-ayon.** Ang kilos protesta ay isang paraan upang ipaalam sa publiko o ibigay sa kanilang kamalayan ang mga isyu na kailangang isaalang-alang.

B. Aralin 1

Subukan Natin Ito (pp. 10–11)

1. **Karapatan sa malayang pamamahayag.** Ang bawat isa ay may kalayaang sabihin kung ano ang kanyang saloobin o opinyon.
2. **Pantay-pantay na karapatan (*Equality*).** Ang lahat ng tao ay may karapatang mabigyan ng pantay-pantay na oportunidad kahit ano pa ang kanyang lahi, relihiyon at kulay.
3. **Karapatan sa relihiyon.** Ang bawat isa ay may karapatang sumanib sa relihiyong kanyang pinaniniwalaan.

Subukan Natin Ito (pahina 14)

1. Iba-iba ang sagot dito. Mahalagang malaman ang global na isyu at kung anong klase ng mapayapang pagkilos ang inilunsad. Sabihin kung ang kilos protesta ay nakakakuha ng suporta mula sa mga tao .
2. Ang mapayapang kilos protesta ay epektibo upang makamit ang atensyon at suporta ng mga tao sa isyu gaya ng AIDS, pagkasira ng kapaligiran, isyung pang-nukleyar at *gender equality*. Kung mananatiling tahimik ang mga tao sa ganitong isyu, hindi magkakaroon ng solusyon ang mga nabanggit na problema.

Alamin Natin ang iyong mga Natutuhan (pp. 15–16)

1. Nangyayari ang mga kilos protesta dahil nais ng mga tao na sila ay mapakinggan. Ito ay direktang manipestasyon ng kagustuhan ng mga taong magkaroon ng pagbabago sa sistema. Resulta ito ng pagbabalewala sa karapatang pantao. Ang kilos protesta ay ginagawang paraan ng mga tao o grupo ng mga tao sa buong mundo upang hamunin ang gobyerno, institusyon o mga may-ari ng kumpanya na nagbibigay ng di-makatarungang polisiya at regulasyon o sistema.

2. Oo. Ang kilos protesta ay isang tamang paraan upang maipahayag ang isang opinyon o paniniwala. Samantala, mas mabuting maging matahimik at mapayapa ang protesta kung maaari. Ang kilos protesta ay pagsasalarawan ng mga saloobin at pagsasaalang-alang ng mga tao sa kanilang karapatan at kahilingang pagbabago.

C. Aralin 2

Pag-isipan Natin Ito (pp. 17–18)

1. Ang kaibahan ng dalawang ilustrasyon ay tahimik at payapa ang kilos protesta sa isang larawan, samantalang magulo naman ang paglulunsad sa kabilang larawan.
2. Ang pagkakapareho ng dalawang ilustrasyon ay parehong ipinapakita ang pakikipaglaban ng mga tao ng kanilang karapatan at pagtatanggol sa kanilang kalayaan.

Subukan Natin Ito (pahina 18)

1. lobbying at hunger strike
2. strike
3. work stoppage at transportation strike
4. lobbying
5. rallies, protest march

Subukan Natin Ito (pp. 21–22)

1. Ang uri ng protesta na inlunsad ng mga empleyado ng Shopmart ay strike at boycott.
2. Nagkaroon ng kilos protesta ang mga empleyado ng Shopmart dahil sa maling pamamalakad ng mga awtoridad ng Shopmart, tulad ng hindi pagbibigay ng karampatang suweldo sa mga empleyado at pagpapahaba ng kanilang *probationary period*.
3. Oo. Tama lang na hilingin ng mga empleyado ng Shopmart sa awtoridad na sila ay bayaran sa tamang panahon at ibigay ang kanilang karampatang sahod.
4. Oo. Susuportahan ko ang strike ng mga empleyado ng Shopmart. Hindi ko tatangkilikin ang produkto ng Shopmart.
5. Oo. Nagkaroon ng mapayapang kilos protesta ang mga empleyado ng Shopmart. Ipinaglaban lamang nila ang kanilang karapatan at wala silang intensyon na makasakit ng iba.

Magbalik-aral Tayo (pahina 30)

1. *Civilian Insurrection*. Ipinakita ng mga tao ang kanilang pagtutol sa diktaduryang Marcos. Ito ay naging isang rebolusyon sa EDSA, na nagpatalsik sa rehimeng Marcos.
2. *Rallies*. Ipinakita ng mga tao, lalo na ang mga pari at madre, ang kanilang protesta sa pamamagitan ng pag-awit at pagdarasal. Ito ay tinatawag na *prayer rallies*.
3. *Civil Disobedience*. Bilang tanda ng protesta, hindi nagbayad ng buwis ang mga tao. Kung mas maraming tao ang gagawa nito, magiging malala ang kondisyon ng lipunan. Kaya walang magagawa ang awtoridad dito, kundi ibigay ang kahilingan ng mga tao.
4. *Hunger Strike*. Boluntaryong nagkaroon ng hunger strike ang mga magsasaka upang ipakita na handa silang mamatay para sa kanilang ipinaglalaman.
5. *Strike at Boycott*. Nagkaroon ng strike ang mga empleyado ng Cardams upang mawakasan na ang hindi makatarungang pamamalakad ng kumpanya. Hinikayat rin nila ang ibang empleyado na lumahok sa ginagawa nilang protesta, at i-boycot ang mga produkto ng Cardams. Sa ganitong paraan, mapipilitan ang awtoridad na ibigay ang kanilang mga hinihiling.

Alamin Natin ang iyong mga Natutuhan (pahina 33)

A. Mga halimbawang sagot:

1. *Civil Disobedience*—sinasadyang paglabag sa mga batas na itinakda.
2. *Hunger Strike*—pagliban sa pagkain o sinasadyang pagkagutom upang mapilitan ang mga kinauukulan na ibigay ang mga hinihiling ng mga nagpoprotesta.
3. *General Strike*—pagliban sa trabaho at o paghinto ng operasyon ng transportasyon.
4. *Rallies and Marches*—pagsasama-sama ng mga tao at pagmamartsa upang maipakita ang kanilang nagsasama-samang lakas at boses.
5. *Lobbying*—pangangampanya upang maimpluwensyahan ang mga pulitiko o ibang tao na paburan ang kanilang mga hinihiling na pagbabago sa sistema.

- B. Kung ako ang magpapasimula ng isang pagkilos, mas nanaisin ko ang mapayapang paraan. Ayokong may masaktan o makasakit para lang makuha ang aking nilalayon. Higit pa rito, naniniwala ako na mas epektibo ang mapayapang protesta upang makamit ko ang aking naisin. Kung mas madalas ang paglulunsad ng protesta, mas mapipilitan ang gobyerno o grupo ng mga tao at organisasyon na pakinggan at ibigay ang mga layon ng mga tao.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (pahina 35)

1. Nagkakaroon ng kilos protesta ang mga tao dahil nais nilang iparating sa mga namamahala ang gusto nilang pagbabago. Halimbawa, kung mananatili tayong tahimik sa maling pamamalakad ng gobyerno, paano nila malalaman na hindi na pala mabuti ang kanilang sistema at pamamalakad? Paano sila magpapakabuti kung walang nagrereklamo? Mananatili ang pang-aabuso ng gobyerno kung walang matatapang na lalabas at ipagsisigawan ang baluktot na sistema. Mahalagang maiparating natin sa kinauukulan ang ating boses.
2. Mas mabuti ang mapayapang paglulunsad ng protesta dahil ito ay mas epektibo. Mas maraming tao ang mahihikayat na sumama at ipaglaban ang kahilingan ng mga taong naglulunsad ng pagkilos sa matahimik na paraan.
3. Makikilahok ako sa isang protesta kung ang ipinaglalaman nito ay matuwid. Kung totoong may paglabag sa karapatang-pantao, sasama ako sa mga grupong naglalayong wakasan ito. Bago naman ako sumali, pag-aaralan kong mabuti ang mga hinihiling ng mga naglulunsad. Tatanungin ko sa aking sarili kung ang kanilang ipinaglalaman ay wasto. Maaari akong makilahok o sumuporta sa kanila. Maipakikita ko ang aking suporta sa pagkakalat ng impormasyon ukol dito, o pagsulat sa kinauukulan at iba pa.

Talahuluganan

Agrarian Reform (Repormang Pang-agraryo) Programa na naglalayong baguhin o paunlarin ang mga batas ukol sa repormang panlupa, lalo na ang lupang sinasaka

Alleged Hinihinala

Boycott (Boykot) Panlipunan, ekonomiko at pulitikal na pagsasawalang-bahala

Civil Disobedience Mapayapa at sinasadyang paglabag sa partikular na batas na pinaniniwalaang hindi makatarungan

Civil Rights Personal na karapatan sa ari-arian na kinikilala ng gobyerno o pamahalaan

Civilian Insurrection Mapayapang paglulunsad ng protesta laban sa diktaduryang rehimen

Demonstration Pagpapakita ng saloobin o ideya sa publiko

Deregulation Pag-alis ng lokal o pambansang kontrol o regulasyon

Disarmament Pagsuko ng mga baril at iba pang gamit-pandigma

Endangered Panganib na masaktan, masira o mawala

Hunger Strike Hindi pagkain upang maipakita ang protesta

Lobby Paghikayat (sa isang pulitiko, opisyal o grupo ng mga tao) na sumang-ayon o tumuligsa sa isang partikular na batas, pangyayari o sitwasyon

Picket (Piket) Paghinto sa trabaho at pagsasama-sama sa harapan ng isang establisimyento at paghikayat sa mga tao upang ipahayag ang protesta

Rally (Rali) Pagsasama-sama ng malaking grupo ng tao upang ipahayag ang kanilang opinyon

Scrap Pagbasura sa isang bagay

Sovereignty Pinakamataas na uri ng kapangyarihan sa isang bansa

Suppression Pagpigil na maipalabas o maipahayag ang isang bagay

Transportation Strike Uri ng protesta na ginagawa ng mga drayber upang maipahayag nila ang kanilang saloobin, na nagreresulta sa paghinto ng operasyon ng mga pampublikong sasakyan

Union (Unyon) Organisasyon ng mga manggagawa o empleyado sa isang partikular na propesyon na nangangalaga sa karapatan ng mga manggagawa at nakikipag-usap o nakikipagtalakayan sa mga awtoridad ng kumpanya ukol sa mga bagay na may kinalaman sa suweldo ng manggagawa at iba pa

Vigilant Taong laging maingat sa kanyang mga sinasabi at tinutukoy at nag-oobserba sa mga bagay-bagay sa kanyang paligid

Work Stoppage Sinasadyang pagliban sa trabaho dahil sa pakikipagtalo o di-pagbibigay ng mga kinauukulan ng tamang sahod at benepisyo sa mga manggagawa nito

Sanggunianan

A Journalist's Brief Glossary of Nonviolent Struggle. The Albert Einstein Institution, Cambridge.

How Nonviolent Struggle Works. The Albert Einstein Institution. <<http://www.fiu.edu/~fcf/Howworks.html>> March 21, 2001, date accessed.